

מים זכים

דורשי רשומות אמרו 'אין מים אלא תורה'
שנאמר 'היו כל צמא לכו למים' (ב"ק פב.)

פרשת בא

מצוה להשתדל לראות מלכים, ואפי' מלכי אומות העולם, וכני"ל.

[ואע"פ דמקיימים את המצוה לראות את המלכים, לא רק כאשר רואים את המלך בעצמו, אלא אפי' כאשר רואים או מרגישים רק את כבוד המלכות, כבר מקיימים בזה את המצוה הנ"ל, וכדמשמע מהמעשה ברב ששת המובא בגמ' הנ"ל, וכ"כ בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' לה).

אך מ"מ י"ל, דיש הידור במצוה הנ"ל, לראות את המלך בעצמו, משום שעיי' שיראה את המלך בעצמו כשהוא לבוש בבגדי מלכות עם כתר לראשו, והוא מכובד בכל מיני כבוד, אזי זה יועיל לו ביותר, שאם יזכה לעולם הבא ויראה בכבוד מלך המשיח, הוא יבחין ביותר מחמת כך, כמה יתר כבוד נוטלי שכר מצוות, יותר ממה שהי' כבוד מלכי האומות בעולם הזה וכני"ל, - ולזה י"ל, שכיון שיש הידור מצוה להביט בפני המלכים בעצמם וכני"ל, לכן משה רבינו הי' מביט בפני פרעה הרשע].

- ד -

והנה כתיב בקרא (י, כט), 'ויאמר משה כן דברת לא אסף עוד ראות פניך', ולכאוי' צ"ב בזה, דהרי בפשטות נראה, דמשה רבינו כן הוסיף אח"כ לראות את פני פרעה, וכדכתיב בקרא לאחר מכת בכורות (יב, לא), 'ויקרא למשה ולאהרן לילה ויאמר קומו צאו מתוך עמי גם אתם גם בני ישראל ולכו עבדו את ה' קדברכם', ואי"כ צ"ב מה הייתה כוונת משה, במה שאמר לפרעה 'כן דברת לא אסף עוד ראות פניך'.

ויעוי' ברמב"ן (י, כט) שביאר את זה בגי' דרכים, ובדרך האי' ביאר, שבמכת בכורות באמת משה לא ראה את פני פרעה, והא דכתיב במכת בכורות 'ויקרא למשה ולאהרן לילה', הכוונה שפרעה הלך עד פתח ביתם, וצעק בחושך 'קומו צאו מתוך עמי', אך משה רבינו באמת לא הסתכל על פרעה, ואע"פ שפרעה הי' בפתח ביתו, עיי"ש.

ומעתה לפי ביאור זה יש לבאר את כוונת דברי משה במה שאמר לפרעה, 'לא אסף עוד ראות פניך', דכוונתו לא הייתה לומר לפרעה, שבאמת הם אינם עשויים להיפגש עוד בעתיד, - אלא כוונתו הייתה לומר, שאפי' כאשר הם יהיו עשויים להיפגש בעתיד, מ"מ הוא לא יוסיף להסתכל עוד על פרעה, - ולכן גם כאשר פרעה הגיע אח"כ לבית משה רבינו, מ"מ משה לא הסתכל על פרעה, וכמו שאמר לו 'לא אסף עוד ראות פניך'.

ומעתה לפי הביאור הנ"ל צ"ב, דאי"כ מדוע משה אמר לפרעה 'לא אסף עוד ראות פניך', והרי הוא יפסיד מצוה מחמת כך, כיון שכאשר הם יהיו עשויים להיפגש בעתיד, הרי הוא לא יוכל לקיים את האי' דינא, דיש מצוה להשתדל לראות מלכים ואפי' מלכי אומות העולם וכני"ל, - ואי"כ לפי"ז צ"ב באמת, מדוע משה אמר לפרעה 'לא אסף עוד ראות פניך', ואע"פ שהוא יפסיד מצוה משום כך, וכני"ל.

ויאמר לו פרעה לך מעלי השמר לך אל תסף ראות פני ביום ראותך פני תמות: ויאמר משה כן דברת לא אסף עוד ראות פניך: (י, כח-כט).

הנה לכאוי' מבורא להדיא בקרא, דכאשר משה רבינו הי' עומד לפני פרעה, הוא הי' רואה אז את פני פרעה, - ולכאוי' צ"ע טובא בזה, דהא איתא בגמ' (מגילה כח.), דאסור לאדם להסתכל בצלם דמות אדם רשע, - ואי"כ צ"ע מדוע משה רבינו הי' רואה את פני פרעה הרשע.

ויש לפלפל טובא בזה, וכדלהלן.

- א -

דהנה כתב המג"א (סי' רכה, כ) לגבי האיסור להסתכל ברשע וז"ל, 'ומ"מ נראה דדווקא להסתכל בו ביותר ולהתבונן בצלמו ודמותו אסור, אבל ראייה בעלמא מותר' עכ"ל.

ולפי"ז יש לומר, דמשה רבינו הי' רואה את פרעה רק בראייה בעלמא, אך הוא לא הי' מסתכל ומתבונן בו ביותר, ובכה"ג אין איסור וכני"ל.

אמנם יש שכתבו, שממדת חסידות אין להביט ברשע כלל, ואפי' בראייה בעלמא לא כדאי להביט ברשע, - ולדבריהם שוב צ"ע, מדוע משה רבינו הי' רואה את פני פרעה הרשע.

- ב -

והנראה לומר בזה, דהנה קיי"ל בשו"ע (או"ח סי' רכד, ט) 'מצוה להשתדל לראות מלכים, אפי' מלכי אומות העולם', - ומבורא בגמ' (ברכות נח. וברש"י שם) שטעם המצוה לראות את המלכים ואת כבודם הוא, בכדי שאם יזכה לעולם הבא ויראה בכבוד מלך המשיח, הוא יבחין בין מלכי ישראל למלכי עכו"ם, - והיינו דהוא יבחין כמה יתר כבוד נוטלי שכר מצוות, יותר ממה שהי' כבוד מלכי האומות בעולם הזה, עיי"ש.

ויעוי' במשנ"ב (שם, יג) שכתב וז"ל, 'ומותר ליטמא בטומאה של דבריהן מפני כבודן, בין למלכי ישראל ובין למלכי אומות העולם, וכן מפני כבוד הבריות כגון לילך לנחם אבלים, - אם רואה פעם אחת המלך, לא יבטל יותר מלימודו לראותו, אם לא שבא בחיל יותר ובכבוד גדול יותר' עכ"ל, - (ולכאוי' פשוט, שבכה"ג שאין זה גורם לו ביטול תורה, אזי יש מצוה להשתדל לראות מלכים, גם כאשר כבר ראה אותם פעם אחת, ואכמ"ל).

ומבורא בזה דיש מצוה ועניין גדול לראות את המלכים, עד כדי שהתירו משום כך להיטמא בטומאה דרבנן, ואפי' לבטל מלימודו שרי בכדי לראות את המלך, בכה"ג שראייתו תוסיף לו הבנה גדולה יותר בכבוד המלכות, וכני"ל.

- ג -

ומעתה יש לומר בנידו"ד גבי משה רבינו, דאף אי נימא שממדת חסידות אין להביט ברשע כלל, ואפי' בראייה בעלמא לא כדאי להביט ברשע וכני"ל, אך מ"מ משה רבינו הי' מביט בפרעה הרשע (ועי"פ בראייה בעלמא), משום האי דינא דיש

ה -

והנראה לומר בזה, ע"פ מה שיש לפלפל בזה עוד מצד אחר, וכדלהלן.

דהנה במכת בכורות במצרים, התעוררה שאלה הלכתית נדירה, שאינה מצוייה כלל וכלל, - דהנה איתא במכילתא (והובא גם ברש"י), 'וַיִּקְרָא לַמֶּשֶׁה וּלְאַהֲרֹן לֵילָה - מַגִּיד שְׁהִי פִרְעָה מַחֲזֹר וְשׂוֹאֵל בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם, הִיכָן מֹשֶׁה שְׂרׁוּי, הִיכָן אַהֲרֹן שְׂרׁוּי.'

והנה קיי"ל בשו"ע (שם, סעיף ח), 'על מלכי ישראל אומר, ברוך... שחלק מכבודו ליראיו, ועל מלכי אומות העולם עכו"ם אומר, ברוך שנתן מכבודו לבשר ודם', - ומעתה י"ע האם כל בני ישראל שראו במכת בכורות את פרעה, כאשר הוא הסתובב ברחובות וחיפש את משה ואהרן, היו יכולים לברך 'ברוך... שנתן מכבודו לבשר ודם', או"ד דהם לא יכלו לברך עליו את הברכה, וכדלהלן.

ו -

דהנה יש מהאחרונים דס"ל, דכאשר המלך אינו לבוש בבגדי המלכות שלו, אזי אין לברך כשרואים אותו באותה שעה, את ברכת 'ברוך שנתן מכבודו לבשר ודם'.

ומעתה יש לפלפל טובא בהנ"ל, דהא פשט המנהג בישראל, שכאשר מספרים לילדים את סיפור יציאת מצרים, מתארים להם שכאשר פרעה קם ממיתו במכת בכורות, הוא התחיל לרעוד מפחד, שמא עוד רגע הוא עומד למות, ומרוב פחד הוא קם מייד לרוץ למשה, והוא לא השתהה בביתו אפ"י רגע אחד, - ואפ"י את בגדי השינה הוא לא הסיר מעליו...

ואף אי נימא דפרעה כן התעכב רגע בכדי להתלבש, אך מ"מ ודאי די"ל, דהוא לא השתהה בכדי ללבוש את כל בגדי המלכות שלו... וגם את כתר המלכות שהי' גייל להניח על ראשו, י"ל דהוא לא הספיק באותה שעה להניחו על ראשו...

וא"כ לדעת הנד דס"ל, דכאשר המלך אינו לבוש בבגדי המלכות שלו, אזי אין לברך כשרואים אותו באותה שעה, את ברכת 'ברוך שנתן מכבודו לבשר ודם', הרי שלדעתם י"ל, דבני ישראל לא יכלו לברך על פרעה במכת בכורות, את ברכת 'ברוך שנתן מכבודו לבשר ודם'.

ז -

ואמנם יש דס"ל, דאפשר לברך על ראיית המלך, גם כאשר הוא אינו לבוש בבגדי המלכות, ע"י במשי"כ הגאון רבי שריה דבליצקי זצ"ל (קובץ מעיני התורה, שנה ב, גליון ח-ט, עמ' יב), על דברי הנד דס"ל, דא"י לברך על ראיית המלך, כאשר הוא אינו לבוש בבגדי מלכות, וז"ל: 'אמנם למעשה יש לתמוה על טעם זה, כי לא נמצא מזה שמץ מפורש בש"ס וראשונים, וגם לא נהגו כך, ואף שבדבר שאינו מצוי לא שייך מנהג, מ"מ גדר מעשה רב בודאי איתא בזה'.

'ואתה תחזה בעיר קדשנו ותפארתנו ירושלים תובב"א, כשבא בשבת קודש פר' וראי שנת תרנ"ז קיסר אשכנז לבקר בירושלים, התפללו רובם כותיקין, ויצאו אח"כ להקביל פניו ולברך ברכת המלכים, וכמובא זה ג"כ בספר מרא דארעא ישראל (עמ' ר) עיי"ש'.

'והרי ישנו לצילום של הקיסר הנ"ל, בשעת היותו באר"י אז (במקוה ישראל), ומצולם שם לבוש כובע מקש כאחד העם, ולא נשמע כלל שבא לירושלים עם כתר על הראש וכדו' אלא בוודאי שליתא לכל זה'.

ח -

אמנם באמת גם לדעת הגאון הנ"ל י"ל, דבני ישראל לא יכלו לברך, כאשר הם ראו את פרעה במכת בכורות, את ברכת 'ברוך שנתן מכבודו לבשר ודם', כיון שבהמשך דבריו שם, הביא את מה שמבאר באחרונים, דאם המלך הולך כבלתי

מוכר בקרב העם, ואחד מכיר אותו, אזי בכה"ג באמת אינו יכול לברך עליו, כיון דאין לו אז שום כבוד באותה שעה.

ורק מ"מ ס"ל להגאון הנ"ל, דאם כולם מכירים את המלך, והוא בא בגיונוי מלכות ובקבלת פנים, אלא שאינו לבוש בבגדי מלכות, אזי בכה"ג ס"ל שאין בכך כלום, ושרי לברך עליו באותה שעה, כיון שכבודו ניכר גם כשאינו לבוש בבגדי מלכות, עיי"ש.

ט -

ולפי"ז י"ל, דבנידו"ד גבי פרעה שחיפש את משה ואהרן באמצע הלילה, כו"ע יודו דבני"י לא יכלו לברך עליו באותה שעה, כיון דלא הי' לפרעה באותה שעה שום כבוד.

אלא אדרבה היו לפרעה באותה שעה הרבה בזיונות, וכדאיתא במדרשים (ע"י בתורה שמה), שהנערים הקטנים של ישראל היו משחקין בפרעה, והיו אומרים לו היכן אתה הולך ומי אתה מבקש, ופרעה אומר להם, משה אוהבי אני מבקש, והם אומרים בכאן הוא עומד, ואחרים אומרים במקום אחר, עד שמצא את הבית, - ואי"כ נמצא שבאותה שעה היו לפרעה רק בזיונות, ובכה"ג ודאי שכר"ע מודי, שבני"י לא יכלו לברך עליו באותה שעה, כיון שכבוד המלכות לא הי' ניכר באותה שעה כלל.

י -

ומעתה לפי"ז יש ליישב שפיר את מה שהקשינו לעיל, מדוע משה אמר לפרעה 'לא אסף עוד ראות פניך', והרי הוא יפסיד מצוה מחמת כך, כיון שכאשר הם יהיו עשויים להיפגש בעתיד, הרי הוא לא יוכל לקיים את האי דינא, דיש מצוה להשתדל לראות מלכים ואפ"י מלכי אומות העולם וכנ"ל.

דמעתה י"ל, דכל טעם המצוה לראות את מלכי אומות העולם, הוא רק משום שיש עניין לראות את הכבוד הגדול שיש למלכי אומות העולם, בכדי שאם יזכה לעולם הבא ויראה בכבוד מלך המשיח, הוא יבחין מחמת כך, כמה יתר כבוד נוטלי שכר מצוות, יותר ממה שהי' כבוד מלכי האומות בעולם הזה וכנ"ל, - אך אין שום מצוה לראות מלך ממלכי אומות העולם, כאשר הוא נתון במצב של בזיון, וכבוד המלכות לא ניכר כלל באותה שעה.

ולכן אמר משה לפרעה 'לא אסף עוד ראות פניך', כיון שבפעם הבאה ישאנו עשויים להיפגש, הרי כבר לא תהי' לי מצוה לראותך, כיון שאתה לא תהי' אז במצב שיש בך את כבוד המלכות, ולכן 'לא אסף עוד ראות פניך', כיון שאתה רשע, וממידת חסידות י"ל דאין להביט ברשע כלל ואפ"י בראייה בעלמא וכמבואר לעיל, ודו"ק ונפלא.

ניתן לזכות את הרבים ולהגדיל תורה ולהאדירה
 ע"י הקלטת תגובות הערות והוספות
בקו 'מים זכים': 02-633-5850
 כמו כן בקו זה ניתן להאזין
 לתגובות שהתקבלו במערכת

המען לתגובות: יצחק זאב כגן
 רח' נתיבות המשפט 81 מודיעין עילית
 טל': 1515-271-55442 (תא קולי)
 פקס: 02-655-0973 (מערכת נסיונית)
 דוא"ל: A0527155442@GMAIL.COM

ניתן לתרום להוצאות הפחת העלון, דרך עמדות 'נדרים פלוס' - [לעבור לקופות נוספות - להיכנס ל'קרבן צרכי הרבים' - לגולל למשבצת המציינת: 'עלון מים זכים' - הדברים נכתבו לעורר לב המעיין בלבד - ניתן לקבל את העלון במייל, ע"י שליחת בקשה לזוא"ל של המערכת. להנצחת שמות לע"נ ולרפ"ש וכדו' (50@), ובכל ענייני העלון, ניתן לפנות: 1515-271-55442 (תא קולי)